

Bauhaus Afiş Tasarımında Tipo-Foto Yöntemi

Typo-Photo Method in Bauhaus Poster Design

ÖZET

Walter Gropius tarafından kurulan Bauhaus Okulu, grafik tasarım, mimarlık, fotoğrafçılık ve endüstriyel tasarım gibi alanları bir araya getirerek kitleleri etkilemiştir. Bauhaus'daki eğitim anlayışı, sanat ve zanaatın birleşmesiyle şekillenerek, tasarımda yenilikçi ve işlevsel bir dilin oluşmasına olanak tanımıştır. Okulun önemli sanatçıları, László Moholy-Nagy, Herbert Bayer ve Josef Albers gibi isimler, tipografi, fotoğraf ve grafik tasarımı birleştirerek, grafik tasarımın temellerini oluşturmuşlardır. Moholy-Nagy, tipografi ve fotoğrafın birleşimini görsel iletişimde yeni bir düzeye taşıması sayesinde, "tipo-foto" yöntemini modern grafik tasarımına kazandırmıştır. Bauhaus, sadece bir sanat okulu olmamış, estetik ile işlevselliği bir araya getiren tasarımlar üretmiş, endüstri ve sanatı buluşturmuştur. Bu dönemin afişleri, sanat ve tasarım dünyasında görsel iletişimin gücünü en iyi şekilde kullanarak, grafik tasarım tarihine geçmiştir. Bu çalışma, günümüzde önemli izlerini taşıdığı görüldüğümüz bir ekol olan Bauhaus okulundaki usta sanatçıların, afiş tasarımlarında kullandıkları tipo-foto yöntemini incelemeye ve aktarmaya odaklanmıştır. Çalışma, Bauhaus dönemi sanatçı ve tasarımcılarının, afiş tasarımlarındaki düşünce yapısını, tipo-foto yöntemiyle nasıl uyguladığını aktardığını araştırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bauhaus, afiş, tipo-foto, tipografi, fotoğraf.

ABSTRACT

The Bauhaus School, founded by Walter Gropius, influenced fields such as graphic design, architecture, photography and industrial design. The understanding of education at Bauhaus was shaped by the combination of art and craft, allowing the formation of an innovative and functional language in design. Important artists of the school, such as László Moholy-Nagy, Herbert Bayer and Josef Albers, created the foundations of graphic design by combining typography, photography and graphic design. Moholy-Nagy brought the "typo-photo" method to modern graphic design, taking the combination of typography and photography to a new level in visual communication. Bauhaus was not just an art school, it produced designs that brought together aesthetics and functionality, and brought together industry and art. The posters of this period went down in the history of graphic design by making best use of the power of visual communication in the world of art and design. This study focuses on examining and conveying the letterpress-photo method used in poster designs by the master artists of the Bauhaus school, a school that we see important traces of today. The study conveys how artists and designers of the Bauhaus period applied the mindset in poster designs using the letterpress-photo method.

Keywords: Bauhaus, poster, typo-photo, typography, photography.

GİRİŞ

20. yy. Avrupa'sında yaşanan monarşiden demokrasiye, sosyalizmden komünizme geçişle birlikte Avrupa ve Amerika'da başlayan Tasarım Reformu hareketinin oluşumu, uzman ressam ve mimarların grafik tasarım alanına geçmesi sayesinde, dönemin usta sanatçıları, tasarımların demokratikleşme fikrini benimsemeye yöneltmiştir. Bauhaus, bugünkü temel grafik tasarımın oluşumunu etkileyen bir kaynak olmuştur. Uluslararası iletişime teşvik eden tutumuyla, modern sans-serif yazı karakterleri, fotografik illüstrasyon ve modern sanat fikirleriyle ön plana çıkmıştır (Uyan, 2025: 1081). Okul, 1919'un baharında mimar Walter Gropius tarafından, Weimar'da kurulmuş, daha sonra Dessau'ya taşınmıştır. Nasyonal sosyalistlerin müdahalesiyle, 1933'te kapanarak Amerika'ya taşınmıştır. Gropius'un Bauhaus'u kurmasındaki en büyük etken, tasarımın her dalının temelinde olan birlik fikri olmuştur. Belçikalı mimar Henri Van de Velde'nin teklifi üzerine, Weimar'daki Sanat ve Zanaat Okulu ve Weimar Güzel Sanatlar Akademisi'ni devralarak, (Gropius, 1965: 51-52). Gropius Bauhaus'u, el üretimlerinden endüstriye ve bireysellikten birlikteliğe geçilen bir çalışma ortamına geçiş olarak tanımlamıştır. El sanatları üslubunu devam ettiren bir okul olduğu halde, makine kavramını kabul eden bir anlayışa sahip olmuştur. Temel olarak yenilikçi sanatsal bir yaklaşım savunan Sanatlar ve El Sanatları Okulu, Weimar Güzel Sanatlar Akademisi ile birleşerek bu görüşü güçlendirmiştir. Anlayış, zanaatkarlar ile sanatçıların kolektif olarak çalışmaları ve tasarımlardaki sadelik üzerine kurulmuştur (Ersan, 2021). Tüm tasarım disiplinlerini kapsayacak biçimde oluşturulan Bauhaus, sadece mimarlık alanında değil, diğer zanaatları ve zanaatçıları da önemseyen bir okul olmuştur. Bauhaus'un vurguladığı

Derin Bilecenoğlu¹

How to Cite This Article

Bilecenoğlu, D. (2025). "Bauhaus Afiş Tasarımında Tipo-Foto Yöntemi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:1; pp:156-163. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14742085>

Arrival: 09 December 2024

Published: 30 January 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Grafik Tasarımı ASD. Yüksek Lisans Programı, Çanakkale, Türkiye. ORCID: 0009-0009-4699-1229

temel düşünce, sanat ve zanaatı birleştirme ve disiplinleri bütünleştirme zorunluluğudur. Mimarlık, Bauhaus'ta bir araştırma nesnesi olarak ele alınırken, okulun temel prensibi tasarımda yeni denemeler yapmak olmuştur. Bauhaus, zamanın bilim dalları, zanaatları, endüstrisi ve yaratıcı tasarım güçleri arasında bağlantı kurmuş, iş birliği içinde çalışmalar sağlamış ve ortak anlayışı oluşturarak temel tasarım uygulamalarını günümüze kadar taşımıştır (Bulat, vd., 2014). Bauhaus'ta sanat ve zanaat birlikteliği kapsamında eğitimin örgütlenmesine katkı sağlamış olan "Gesamtkunstwerk" ilkesi, 1923'ten sonra yerini tasarım fikirleri üzerinden yürümeye bırakarak, endüstri olanaklarının daha fazla kullanılmasına olanak tanıyan bir okul modeli çizmiştir. Bu dönemde artık en çok dikkat edilen olgu, seri üretimin kullanılmaya başlanması olmuştur (Bunulday, 2021).

Afiş, bir ürün veya fikri, toplumu aydınlatmak veya tanıtmak amacıyla, tasarım kaygısı taşıyan yazılı ve görsel öğelerin birleşiminden oluşan grafik bir üründür. Afişte olması gereken en kritik unsur, iletilmesi planlanan mesaj ve bu mesajı destekleyen görsel öğelerdir. İç ve dış mekân afişleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Dış mekân afişleri, iç mekân afişlerine oranla daha çabuk fark edilmektedir. Sergi salonlarında sunulan iç mekân afişlerinin boyutları dış mekândakilere nazaran küçüktür. Afişler, varlığını ortaya koyduğu günden beri, etkisini korumaya devam etmiştir (Tokgöz & Özkartal, 2020).

Bauhaus'un ilk dört yılında, herhangi bir grafik tarzından bahsedilememektedir. Konstrüktivizm, Dadaizm ve De Stijl gibi birtakım ekollerden ilham almış bir Bauhaus modeli görülmektedir. László Moholy-Nagy'nin tipografi alanındaki asimetrik üretimlerini ve Herbert Bayer'in Bauhaus alfabetini ortaya koymasıyla, Bauhaus'a ait bir grafik tarzı oluşmuştur (Yasa, 2012: 273). Bauhaus'ta tasarımcı ve eğitimci olarak görev almış olan László Moholy-Nagy, tipografik çalışmalarda netliğin öncelikli olması gerektiğini savunmuştur. Estetik kaygılar yerine, netliğin esas alınması gerektiğini ve baskıya uygun, çeşitliliği olan ve ürünlere yenilikçi yaklaşımlar sunan yeni bir bakış açısı ve tipografik dil geliştirilmesi düşüncesini aktarmıştır (Bauhaus, 1938: 80). Tipografi ve fotoğrafı birleştirerek "tipo-foto" adını verdiği yeni bir dil ortaya koymuş, bu konuda çalışmalar üretmiş ve bu alanda örnek alınan bir tasarımcı olmuştur. Deneysel çalışmalardan yola çıkılarak üretilen bu yeni dil, Nagy'den sonraki pek çok sanatçının eserlerinde karşımıza çıkmaktadır.

Bauhaus'un Eğitim Anlayışı ve Sanatçıları

Bauhaus'ta, birçok önemli sanatçı, tasarımcı ve zanaatkâr, evrensel tasarım anlayışına yön vermiştir. Bu tasarımcılardan bazıları; Walter Gropius, László Moholy-Nagy, Herbert Bayer, Wassily Kandinsky, Joost Schmidt, Paul Klee, Josef Albers, Johannes Itten, Marianne Brandt, Oskar Schlemmer'dır. Walter Gropius (1883-1969), Bauhaus'un kurucusu, mimar, László Moholy-Nagy (1895-1946) fotogram, fotoplastik ve tipo-foto alanındaki çalışmalarıyla öncü bir sanatçı, tasarımcı ve eğitimci olarak okulda görev almıştır. Wassily Kandinsky (1866-1944), renk teorisi ve kompozisyon konularında soyut çalışmalar üreten, okuldaki önemli öğretmenlerden biri olarak bilinmektedir. "Poster for the Bauhausausstellung" (1923) afişiyle tanınan Joost Schmidt (1893-1948), 1919-1925 yılları arasında Johannes Itten ve Oskar Schlemmer tarafından taş ve ahşap heykel atölyesinde eğitim almış ve 1925'te "genç usta" ünvanıyla Dessau'da Walter Gropius'un teklifi vasıtasıyla eğitim vermiştir. Paul Klee (1879-1940), tıpkı meslektaşları Kandinsky gibi, renk teorisi üzerine çalışmalar yapmış ve okulda bir eğitimci olarak görev almıştır. Eserlerinde çoğunlukla izleyiciye kişisel ruh hali ve inançlarla ilgili konuları uyandırmaktadır. Josef Albers (1888-1976), Bauhaus'a 1920'de geldiğinde çevresinden bulmuş olduğu atık cam gibi malzemelerle montajlar oluşturmuş ve bunu büyük bir tutkuyla yapmıştır. Bu deneysel tasarımlarla, Bauhaus'taki usta sanatçılardan önemli ölçüde saygı görmüş ve akabinde eğitimci olarak okulda görevine başlamıştır. Johannes Itten (1888-1967), Bauhaus'un ilk "spiritus movens'i" (hareketli bir ruh) olarak tanımlanmış, atık malzemelerin alışlagelmeyen kullanımlarını vurgulamış ve renk çemberi teorisi konusunda dersler vermiştir. 1923'te Gropius'un Itten'in öğretim yöntemlerini uygun bulmaması sebebiyle okuldan ayrılmıştır. Metal işçiliği konusunda uzmanlaşmış olan ressam, fotoğrafçı ve tasarımcı Marianne Brandt (1893-1983), 1924 yılında Moholy-Nagy'nin tavsiyesi üzerine okula kayıt olmuş ve modernist etkiler barındıran endüstriyel tasarım ürünlerinin yanı sıra, Moholy-Nagy'den ilhamla fotomontaj üzerine de çalışmalar yapmıştır (Bauhaus, 1938).

Günümüz grafik tasarımının oluşmasında büyük rol oynayan "Temel Sanat Eğitimi" dersi "Hazırlayıcı Öğretim" adıyla başlamış, sonrasında tüm dünyaya "Temel Tasarım" adıyla yayılmıştır. Bu "Hazırlayıcı Öğretim'de öğrenciler, önceki sanat öğrenimleriyle ilgili olan her şeyi unutup, çalışmalara sıfır olarak başlamışlardır. Bunu yapmanın amacı, çevreden gelebilecek yorumlardan etkilenmemek içindir. Tasarımlar yapılırken, amacına hizmet eden ve titizlikle seçilen önemli sanat eserleri analiz edilir, hangi üsluplardan etkilendiği karşılaştırılarak incelenmiştir. Itten'in, Bauhaus'tan önce sanat eğitimi sırasındaki hazırlık denemeleri, hazırlayıcı öğretimin temelini oluşturmuştur. Moholy-Nagy ve Josef Albers, Itten'in başlattığı bu hazırlık kurslarını daha da geliştirerek devam ettirmiştir. Öğrenciler için iki sömestr boyunca zorunlu tutulan bu öğretimde, kursları başarıyla tamamlayanlar Teknik Öğretim'e geçmeye hak kazanmışlardır. Hazırlayıcı Öğretim dönemi kapsamında işlenmiş olan derslerin bir kısmı zorunluymken, bir kısmı tüm öğrencilerin seçebileceği kurslar olmuştur. Biçimlendirmeye

yönelik, Itten, Kandinsky ve Klee gibi sanatçıların verdiği kurslar zorunlu tutulmuştur. Hazırlayıcı Öğretim ve Teknik Öğretim’de yapılmış olan çalışmaların büyük ölçüde önemli kabul edilmesinin sebebi, gelecekteki sanat ve tasarım çalışmalarına temel oluşturması olmuştur (Bingöl, 2009).

Man Ray ve Tipo-Foto

Man Ray (1890-1976), Dada ve Sürrealist akımlarını savunan bir Amerikan fotoğraf sanatçısı olarak karşımıza çıkmaktadır (WordPress, 2017). Ray, fotoğraflarında, çok eski bir teknik olan “rayogram” ile sıradan nesnelere tesadüf eseri ışıkla birleştirerek yaptığı deneysel kompozisyonlarıyla bilinmektedir. Işığa duyarlı kimyasal içeriği olan kağıtlar ile farklı nesnelere etkileşime geçmesi ve bu kağıtların güneş ışığına tutulmasıyla oluşturulan bir teknik olduğu söylenebilmektedir. Man Ray’in yarattığı bu fotoğraflar, izleyicinin bazen korkutucu, bazense erotik bir görüntüyü algılamasına yol açmıştır. “Stencil” yani şablonlara basılmış olan serifli harfler, afişin merkezinde yer alan silahtan ateşleniyormuşçasına bir etki verdiği gözlemlenmektedir. Afiş alanının iki tarafına yaslanmış olan formlar özel bir anlamı olmaksızın, kompozisyonu dengelemektedir (Getty Museum Collection, t.y.). Kullandığı materyaller ile dokular net bir şekilde görülmektedir ve afişe derinlik kazandırdığı söylenebilmektedir. Sanatçı ürettiği çalışmalarla tipo-foto alanına zemin hazırlayarak, Ray’den kısa bir süre sonra doğmuş olan Moholy-Nagy’e, ilham kaynağı olmuştur.

Şekil 1: Man Ray, İsimli Rayogram (Gun with Alphabet Stencils), 1924.

Kaynak: Getty Museum Collection, t.y.

László Moholy-Nagy ve Tipo-Foto

1895’te Macaristan’da doğan László Weisz, daha bilinen adıyla László Moholy-Nagy, tipografi ve fotoğrafı birleştirmesiyle, grafik tasarım alanına önemli katkılarda bulunmuştur (Fifty Key Writers on Photography, 2013: 169). Dadaizm, Süprematizm, Konstrüktivizm ve fotoğrafçılıktan etkilenmiştir. Bauhaus’un ilk mezunlarından olan Josef Albers’le 1923’ten 1925’e kadar Temel Sanat Eğitimi dersleri vermiş, 1928 ve sonrasında tamamıyla Albers’in kontrolüne bırakmıştır (Bingöl, 2009). Modern yaklaşımı ve denemeyi seven yapısı sayesinde, tipo-foto adını verdiği bu yeni alanda çalışmalar üretmiştir.

Moholy-Nagy’nin sözcük ve imgenin nesnel bütünlüğü olarak ifade ettiği tipo-foto, bir mesajı yeni bir görsel aracılıyla ve direkt olarak iletme yöntemi olmuştur. Sanatçının, fotoğrafla tipografiyi birlikte kullanarak yaptığı deneysel çalışmalar, Bauhaus’un da yenilikçi yaklaşımının tipik örneklerini meydana getirmiştir. Grafik tasarım, tipografi, fotoğraf, film, resim, heykel ve endüstriyel tasarım alanlarında eserler üretmiş olan Moholy-Nagy için sanat, sadece bir uygulama alanı olmaktan öte, dönemin teknolojik gelişmeleriyle birlikte ilerlediği bir pratik anlamına gelmiştir (Uyan, 2025: 1089). Moholy-Nagy, üretmiş olduğu fotografik deneylerde, “rayogram” (kamera kullanmaksızın fotoğraf kağıdına benzer özelliklere sahip bir yüzey üzerine çeşitli objelerin yerleştirilmesi ve pozlanmasıyla oluşan fotografik imajlar) tekniğini kullanarak, kendisini hem ressam hem de fotoğrafçı olarak tanımlayan Man Ray’den ilham almıştır. Siyah-beyaz fotoğraf ve cam yüzeyleri kullanmasıyla, yansımalar aracılığıyla deneysel üretimler yapmıştır. Yansımalarda bulunan şeffaf katmanlar, ikiden fazla görüntünün üst üste gelmesiyle buradaki etkiyi artırmıştır. Fotogram ve fotoplastik teknikleriyle yarattığı görsel kompozisyonlar, nesnelere alışılmış algılarının ötesine geçerek izleyiciyi farklı bir görsel dil ile tanıştırmıştır. Moholy-Nagy, ışık, doku ve formu kullanarak grafik tasarımda soyut, dinamik ve interaktif bir anlatım dili yaratmıştır. Fotoğrafi sadece bir kayıt aracı olarak değil, aynı zamanda bir tasarım unsuru olarak ele alan sanatçı, görsel iletişimin potansiyelini genişletmiştir. Grafik tasarım ve fotoğrafın bu iç içe geçişliği, modernist estetiğin yayılmasına katkı sağlamış,

fotogram ve fotoplastik gibi teknikler izleyiciyi nesnelerin fiziksel varlıklarını ve ilişkilerini sorgulamaya teşvik etmiştir. Fotomontaj ise, çeşitli görsel unsurları bir araya getirerek yeni kompozisyonlar ve kurgusal gerçeklikler yaratmış, izleyicinin algısında derinlemesine bir sorgulama yaratmıştır (Uyan, 2025: 1096). Tipografi ve fotoğrafın birleşimi olan tipo-foto, Moholy-Nagy için önemli bir iletişim aracı olmuştur. Moholy-Nagy bu kavramla, tipografi ve fotoğrafıyla yapılabilecek çeşitli türden sentezin varlığını anlatmaya çalışmıştır (Ersan, 2021).

László Moholy-Nagy'e göre Tipo-foto şu şekilde tanımlanmıştır: "1. Tipofoto tipografi temelli bir oluşumdur; 2. Fotoğraf optik açıdan yakalanabilenin görsel yansımasıdır; 3. Tipofoto görsel anlamda iletişimin en doğru biçimidir" (Weill, 2015). "Fotoğraf, tipografik malzeme olarak kullanıldığında oldukça etkilidir. Kelimelerin yanında illüstrasyon olarak ya da kelimelerin yerine fotometin şeklinde görünebilir [...] Tipofoto, yeni görsel edebiyatın yeni temposunu yönetiyor" sözleriyle tipo foto yöntemini tanımlamıştır (Photopedagogy, t.y.). Moholy-Nagy, fotoğraf ve tipografi eğitimini başlatmış ve kendi deneyimlerinin sonuçlarını yayımlayarak, Bauhaus'un kontrolünü elinde tutan bir öğretmen ve tasarımcı olmuştur.

Dadaizm, şok edici taktiklerle ve alaycı bir üslupla, sanatın yerleşik değerlerini protesto eden, Avrupa'nın yozlaşmasını eleştiren, I. Dünya Savaşı'nın yaratmış olduğu yıkımın sonuçlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Dadaistler, sanata ve geleneklere karşı olmalarına rağmen, çalışmalarında fütürizme katkıları olmuştur. Dadaistler, spontane olanla planlı olanı birleştirmenin yollarını arayarak, tipografinin sınırlarından kurtulmasını sağlamıştır (Bektaş, 1992). Önemli bir hareket/akım olan Dada'dan etkilenecek üretilmiş fotokolajlardan ilham almış olan Moholy-Nagy, Dada'nın eski yazı stillerine karşı geliştirdiği düzensiz ve kuralsız grafik tipografi tarzı dikkatini çekmiş, bunun üzerine birçok fotoğraf ve reklam çalışmasında kendi geliştirdiği tipografiyi kullanmış ve geliştirmiştir.

Şekil 2: László Moholy-Nagy, "Pneumatik" afiş, New York/VG Bild-Kunst, Bonn, 1923.

Kaynak: Art Blart, 2010.

László Moholy-Nagy'nin deneysel afişinde görülmekte olan araba figürü, yazının okuma yönüne doğru konumlanmasıyla izleyiciyi yönlendirmektedir. Tipografiye vermiş olduğu perspektifle sağladığı bu tekniğe, yeni geliştirmeye başladığı "tipo-foto" adını verdiği yöntemi uygulamıştır. Bu perspektif sayesinde, araba sanki hızla ilerleyen bir yolda olma hissini izleyiciye aktarmaktadır. Tipo-foto tekniğini yalnızca çalışmalarındaki içerikleri sergilemek için değil, görsel anlamda bir iletişim kurabilmek için geliştirmiştir (Sketchline, t.y.). Alanındaki sanatçılar arasında, dönemin etkileyici ve öne çıkan işlerinden birini yapmıştır.

Moholy-Nagy, tipografi ve fotoğrafçılığa derin ilgi duymasıyla, Bauhaus'ta görsel iletişim konusunda yeni ufuklar açmıştır. Bu iki sanat disiplininin birleşimine odaklanarak, grafik tasarımın ve özellikle afiş sanatının tipo-fotoya doğru dönüşümünü yakından incelemiştir. Afiş tasarımında, fotoğrafın büyütme, çift pozlama ve montaj gibi yenilikçi tekniklerle iletişim gücünü artırdığını gözlemlemiştir. Tipografide ise iletişimin sade ve önyargısız bir estetikle gerçekleşmesi gerektiğini ve çarpıcı renk paletleriyle kontrastlı düzenlemelerin gerekliliğini vurgulamıştır (Meggs ve Purvis, 2006). Tipo-foto, afiş tasarımına modern anlamda önemli katkılarda bulunmuştur. Afişlerde dikkat çekici unsurlar: sadelik, işlevsellik ve yenilikçi bir görsel dil yaratılmış olmasıdır.

László Moholy-Nagy'nin deneysel afişinde görülmekte olan araba figürü, yazının okuma yönüne doğru konumlanmasıyla izleyiciyi yönlendirmektedir. Tipografiye vermiş olduğu perspektifle sağladığı bu tekniğe, yeni geliştirmeye başladığı "tipo-foto" adını verdiği yöntemi uygulamıştır. Bu perspektif sayesinde, araba sanki hızla ilerleyen bir yolda olma hissini izleyiciye aktarmaktadır. Tipo-foto tekniğini yalnızca çalışmalarındaki içerikleri

sergilemek için değil, görsel anlamda bir iletişim kurabilmek için geliştirmiştir (Sketchline, t.y.). Alanındaki sanatçılar arasında, dönemin etkileyici ve öne çıkan işlerinden birini yapmıştır.

Moholy-Nagy, tipografi ve fotoğrafçılığa derin ilgi duymasıyla, Bauhaus'ta görsel iletişim konusunda yeni ufuklar açmıştır. Bu iki sanat disiplininin birleşimine odaklanarak, grafik tasarımın ve özellikle afiş sanatının tipo-fotoya doğru dönüşümünü yakından incelemiştir. Afiş tasarımında, fotoğrafın büyüme, çift pozlama ve montaj gibi yenilikçi tekniklerle iletişim gücünü artırdığını gözlemlemiştir. Tipografide ise iletişimin sade ve önyargısız bir estetikle gerçekleşmesi gerektiğini ve çarpıcı renk paletleriyle kontrastlı düzenlemelerin gerekliliğini vurgulamıştır (Meggs ve Purvis, 2006). Tipo-foto, afiş tasarımına modern anlamda önemli katkılarda bulunmuştur. Afişlerde dikkat çekici unsurlar: sadelik, işlevsellik ve yenilikçi bir görsel dil yaratılmış olmasıdır.

Herbert Bayer ve Tipo-Foto

Herbert Bayer, Bauhaus'un ön plana çıkan öğrencilerinden, öğretmenlerinden ve savunucularından biri olarak okulun felsefesini benimsemiştir. Ressam, fotoğrafçı, grafik tasarımcı ve mimar olan Bayer, sadece küçük harflerden oluşan bir yazı karakteri olan "Universal" isimli yazı karakterini tasarlamıştır (MoMA, t.y.). Bayer'in tipo-foto örneği olarak incelenebilecek işlerinden biri de Wassily Kandinsky'nin 60. Doğum Günü için tasarlamış olduğu sergi afişidir. Afişte tipografinin ön planda olduğu bir kompozisyon görülmektedir. Turuncu renkte konumlandığı şeritler, izleyiciye Bauhaus okulunun mimari yapısı hakkında bilgi vermektedir. Denge merkezini sol ve sağ yönlere doğru tasarımın kendi içinde kurmuş olduğu denge ile tasarıma farklı bir hareket getirmiştir.

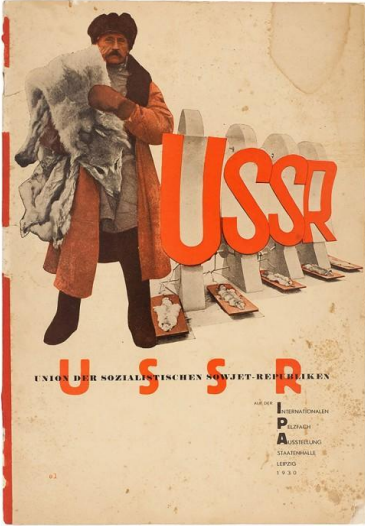
Şekil 3: Bayer, Wassily Kandinsky'nin 60. Doğum Günü Jübile Sergisi afişi, 1926.

Kaynak: Bauhaus Arşiv Müzesi, 1926.

El Lissitzky ve Tipo-Foto

El Lissitzky (1890-1941), Rus avangart sanatında, tasarımcı, mimar ve sanatçı olarak bilinmektedir. Özellikle konstrüktivizm akımının öncülerinden biri olarak kabul edilmektedir. Sovyetler Birliği'nde devrimci idealler ve endüstriyel gelişmeleri, sanatın bir ilerleme aracı olarak kullanılması gerektiğini savunmuştur. Eserlerinde modernist estetiği ve verdiği politik mesajları birleştirerek, sanatın toplumda aktif bir rol üstlenebileceğine inanmıştır (Ermış İpek, 2022: 503-504).

El Lissitzky, 1930 yazında Leipzig'de düzenlenen uluslararası kürk sergisinde yaptığı çalışmalarla, Sovyet sergi sanatına önemli katkılarda bulunmuştur. El Lissitzky, SSCB kürk sergisinin tanıtım afişinde, büyük, kalın ve kırmızı renkte yazılmış "USSR" harflerini, afişin merkezine yerleştirmiştir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin baş harfleri olan bu yazı, Leipzig'de yapılan uluslararası kürk sergisinin, teşhir ürünü olarak sergilediği tilki kürklerinin üstünde yazan harflerdir. Tipografide yarattığı bu güçlü odağın solunda, sırtında bir tilkinin kürkünü taşımakta olan bir avcı görünmektedir. Burada avcı, gücü ve Sovyet endüstrisinin büyüklüğünü sembolize etmektedir. Tipografi, Lissitzky'nin avangart tarzında, konstrüktivist bir estetiği temsil etmektedir (Litfond, 2024).

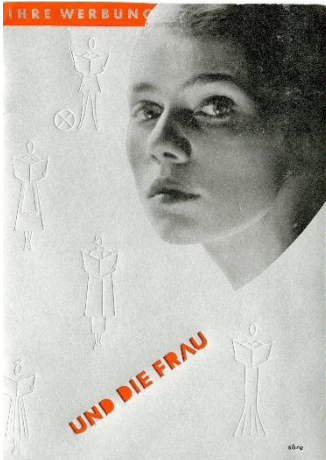

Şekil 4: El Lissitzky, SSCB kürk reklamı, afiş örneği, 1930.

Kaynak: Uluslararası Kürk Sergisi, Leipzig, Alberto Sandretti'nin (1933-2019) koleksiyonundan.

Söre Popitz ve Tipo-Foto

Irmgard Sörensen-Popitz ya da bilinen adıyla Söre Popitz (1896-1993), sanattaki yeteneklerini çocukluk yıllarından belli etmiştir. Kadın tasarımcıları kabul etmiş olan Bauhaus sanat ve tasarım okulunda, tipografi ve kitap tasarımı dersleri vermiş olan Popitz, bu ileri görüşe sahip çağdaş akademide, reklam grafikleri konusunda uzmanlaşmıştır. Yaşadığı dönemde sayısı az olan kadın tasarımcılar arasında ön plana çıkmıştır (Buçukoğlu, 2020: 73). Popitz'in reklam broşüründe göze çarpan bir kadın figürü ile çevresinde kabartmalı ve çizgisel figürler görülmektedir. "Und die frau" yani "ve kadın" anlamına gelen kabartmalı harflerle, kadınlara hitap ederek, her kadının okuyabilmesini sağlamak istemiştir. Söre Popitz, Moholy-Nagy, Klee ve Kandinsky gibi ustalardan etkilenerek zamanın ötesinde eserler üretmesi sayesinde, Bauhaus'un önemli bir temsilcisi haline gelmiştir.

Şekil 5: Söre Popitz, yayıncı Otto Beyer için hazırlanan reklam broşürü, 1934.

Kaynak: Bauhaus Dessau Vakfı.

Joost Schmidt ve Tipo-Foto

Joost Schmidt, Weimar'dan Dessau'ya uzanan dönemde, okulda grafik tasarım ve tipografi alanlarında işler üretmiştir. Schmidt, 1921 yılında, kariyerinde önemli bir yere sahip olan iki proje üzerine çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri, Berlin'deki "Sommerfeld Evi" için tasarladığı oymalar, diğeri ise Weimar'da 1923'te gerçekleşen Bauhaus sergisi için tasarladığı afişlerdir (Widewalls, 2016). Dessau'da kaligrafi dersleri vermesinin yanı sıra, reklamcılık, tipografi ve baskı atölyesini yönetmiştir. Günümüzde Bauhaus ile özdeşleştirilen grafik tasarım stilinin şekillenmesine katkı sağlamıştır (Adobe Fonts, t.y.).

Schmidt, tasarımında basit ve etkili bir kompozisyon yaratmaktadır. Afişin ağırlık merkezindeki küre, sağ yukarıdan gelen kumaş parçası çizgisi ve metin, izleyiciyi afişi bir ucundan diğeri ucuna yönlendirecek şekilde konumlandırılmıştır. Sağ alt köşedeki metinler ve kutular, genel bir fikir vermek amacıyla yerleştirilmiştir (The Blue Curls, 2014). Afişteki tipo-foto kullanımına dair söylenilebilecek en belirgin unsurun, ilk bakışta dikkat çeken

küre ve kumaşın yönüyle birlikte aşağıya doğru akarak gelen tipografi olduğu görülmektedir. Tipografiye verdiği perspektifle, izleyiciye bir okuma yönü sağlamaktadır.

Şekil 6: Joost Schmidt, “The Future Belongs to Bauhaus Wallpaper” Başlıklı Reklam Broşürü, 1931.

Kaynak: Bauhaus Arşivi / Tasarım Müzesi, Berlin.

SONUÇ

Bauhaus, grafik tasarımın gelişiminde ve tasarım anlayışının günümüz tasarım pratiklerine yansımada önemli rol oynamıştır. Eğitimde disiplinler arası bütünlük ve iş birliği bakış açısına dayanarak, sanat ve zanaat arasındaki sınırları ortadan kaldırmış, tasarımcıların farklı teknikleri ve materyalleri birlikte kullanmasıyla özgün nitelikte eserler üretmelerine imkân sağlamıştır. Okulun grafik tasarımda devrim niteliğindeki gelişmelerini, tipografi, fotoğraf ve tasarım arasındaki ilişkilerin incelenmesiyle, birtakım cevaplara ulaşılabilmektedir. Almanya’da ortaya çıkmış ve etkisi dünyaya yayılmış olan Bauhaus’ta, her sanatçının tasarıma bakış açısını, eserini hangi bağlamda şekillendirdiğini ve modern grafik tasarımdaki temel taşları nasıl oluşturduğunu, bugünlere bıraktığı endüstriyel tasarım, fotoğraf, sinema gibi alanlardaki miraslar sayesinde, kalıcılığı gözlemlenebilmektedir. Man Ray, László Moholy-Nagy, Herbert Bayer, El Lissitzky, Söre Popitz ve Joost Schmidt gibi sanatçılar, okula yeni bir bakış açısı sunmuşlardır. Moholy-Nagy’nin ortaya koyduğu tipo-foto yöntemi, tipografi ve fotoğrafı birleştirerek görsel iletişimde güçlü ve etkili tasarımlar üretilmesine olanak sağlamıştır. Bu yöntem, Bauhaus döneminde birçok sanatçı tarafından kullanılarak yaygınlaştırılmıştır. Moholy-Nagy, bu yenilikçi yaklaşımıyla, grafik tasarım alanında öncü bir tasarımcı haline gelmiştir. Söre Popitz, okulda aldığı grafik tasarım eğitimiyle, bu alanda önemli işlere imza atarak, okulun önemli bir kadın temsilcisi haline gelmiştir. Tipo-foto yöntemi, sanatçıların kendilerini ifade etmesinde önemli bir araç olarak kullanılarak, afiş tasarımının gelişiminde büyük rol oynamıştır. Sonuç olarak, Bauhaus afiş tasarımlarında tipo-foto yöntemini kullanan sanatçı ve tasarımcıları incelendiğinde, görülebilecek en önemli ortak nokta, bu konunun temellerini atan Man Ray ve onun eserlerinden ilham alarak geliştiren Moholy-Nagy’dır. Tipo-foto yönteminin, Bauhaus’taki sanatçıların eserlerinde kullanarak bu yöntemi yaygın hale getirmeleri sayesinde, günümüz grafik tasarımına oldukça katkıda buldukları söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

Bayer, H., Gropius, W., & Gropius, I. (1938). Bauhaus, 1919-1928, The Museum of Modern Art: Distributed by New York Graphic Society. ISBN 0870702408.

Bektaş, D. (1992). Çağdaş Grafik Tasarımının Gelişimi. İstanbul: YKY. ISBN 9789753630306.

Bingöl, Y. (2009). Bauhaus ve Eğitim İlkeleri. Erişim adresi (07.12.2024): http://mobbig.mo.org.tr/wp-content/uploads/2020/07/MOBBIG-XXIX_Sunus_Yuksel-Bingol.pdf

Buçukoğlu, S. M. (2020). Bauhaus Tasarım Okulu ve İki Kadın Grafik Tasarımcı: Irmgard Sörensen-Popitz ve Ivana Tomljenovic-Meller. Sanat-Tasarım Dergisi, (11), 69-78.

Bulat, S., Bulat, M., Aydın, B. (2014). Bauhaus Tasarım Okulu, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1): 105-120.

Bunulday, S. (2021). Bauhaus’ta Eğitim: El Sanatlarından Endüstriyel Üretime, Bireyselden Kolektif Yaratıma. MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (23): 492-505.

Durden, M. (Ed.). (2012). Fifty Key Writers on Photography, László Moholy-Nagy (1895–1946), 1. Basım, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203074954> ISBN: 978-0-415-54944-8 (hbk).

Ermiş İpek, S. (2022). Tipografinin Yeniden İnşası: El Lissitzky. Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(56): 503-511.

- Ersan, M. (2021). Kavramsal Tipografinin Bir Türü Olarak Tipogram ve Herb Lubalin. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 10(29), 543-559.
- Gropius, W. (1965). The New Architecture and The Bauhaus (Vol. 21). MIT press. ISBN 0 262 57006 8.
- MEGGS, P., B., ve Purvis, A. W. (2006). Megss' History of Graphic Design. 4. Basım, Wiley Published, Canada. ISBN-13: 978-0-471-69902-6 (cloth:alk. paper).
- Tokgöz Gün, F., & Özkartal, M. (2020). Afiş Tasarımlarında Kültürel Yansımalar. International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), 7(60), 2881–2887. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2102>
- Uyan, Ö. (2025). Modern Dönem Grafik Tasarımında Fotografik Deneyler: László Moholy-Nagy Örneği, Art-E Sanat Dergisi. 17(34), 1080-1098. DOI: 10.21602/sduarte.1564212.
- Yasa, S. (2013). Grafik Tasarımda İletişim ve Göstergibilim. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2(5).
- Weill A. (2015). Grafik Tasarım, İstanbul: 5. Basım. ISBN: 9789750812521.

İNTERNET KAYNAKÇA

- Adobe Fonts. (t.y.). Joost Schmidt. <https://fonts.adobe.com/designers/joost-schmidt> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Getty Museum Collection, (t.y.). <https://www.getty.edu/art/collection/object/104AP2> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Litfond Web Site (2024). <https://www.litfund.ru/mobile/news/15387/> (Erişim tarihi: 22.11.2024).
- MoMA. (t.y.). Herbert Bayer. <https://www.moma.org/artists/399> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Photopedagogy Web Site, (t.y.). <https://www.photopedagogy.com/typophoto.html> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Sketchline Web Site, (t.y.). <https://thesketchline.com/en/pictures/pneumatik-tire-2/> (Erişim tarihi: 22.12.2024).
- The Blue Curls Web Site, (2014). <https://thebluecurls.wordpress.com/> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- USSR Web Site, (t.y.). <https://ussrvopros.ru/sovetskie-mekha-istoriya-otrasli-v-sssr> (Erişim tarihi: 18.11.2024).
- Widewalls Web Site, (2016). <https://www.widewalls.ch/artists/joost-schmidt> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- WordPress Web Site, (2017). <https://mitphoto2016.wordpress.com/2017/10/12/light-man-ray-and-moholy-nagy-2/> (Erişim tarihi: 07.12.2024).

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Şekil 1. Man Ray, İsimli Rayograf (Gun with Alphabet Stencils), 1924, (Getty Museum Collection, t.y.). <https://www.getty.edu/art/collection/object/104AP2> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Şekil 2. László Moholy-Nagy, “Pneumatik” afiş, 1923, New York/VG Bild-Kunst, Bonn, (Art Blart, 2010). <https://artblart.com/tag/laszlo-moholy-nagy-pneumatik/> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Şekil 3. Bayer, Wassily Kandinsky'nin 60. Doğum Günü Jübile Sergisi afişi, 1926, (Bauhaus Arşiv Müzesi, 1926). <https://nathanielhaefner.com/blog/bauhaus-ideals-a-practical-web> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Şekil 4. El Lissitzky, SSCB kürk reklamı, afiş örneği, 1930, (Uluslararası Kürk Sergisi, Leipzig, Alberto Sandretti'nin (1933-2019) koleksiyonundan). <https://www.litfund.ru/mobile/news/15387/> (Erişim tarihi: 07.12.2024).
- Şekil 5. Söre Popitz, yayıncı Otto Beyer için hazırlanan reklam broşürü, 1934, (Bauhaus Dessau Vakfı).
- Şekil 6. Joost Schmidt, “The Future Belongs to Bauhaus Wallpaper” Başlıklı Reklam Broşürü, 1931, (Bauhaus Arşivi /Tasarım Müzesi, Berlin). <https://thebluecurls.wordpress.com/> (Erişim tarihi: 07.12.2024).